

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

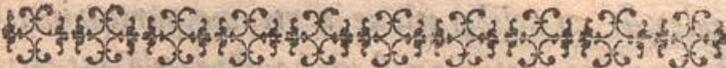
**Roberti Tvrneri Devonii Oratoris Et Philosophi
Ingolstadiensis Panegyrici Dvo**

Turner, Robert

Ingolstadii, Anno M. DC. IX.

De Zelo, & D. Apollinari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69598](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69598)

ROBERTI TURNERI

ORATIO DECIMAQUARTA, HABITA
Romæ in Collegio Germanico, festo
die S. Apollinaris.

 I quid sit in rebus humanis, quod summo excellentique ingenio viri vehementer expetant, illud profectò est dicere, non ut solent illi ex face inquinatè ac sordidè, sed ut debent hi ex schola, politè & eleganter. quod studium est impressum atq; ad omnium mentibus ita penitus infixum, ut etiam susurrones illi, qui orationis elegantiam suscipiunt oratione refellendam, hanc notionem veluti latentem naturæ igniculum sapissimè predant; ita ipsi sibi videntur felicitatis explese numerum, si quod dicendi ornamentum aut expilârunt audiendo, aut legendo libârunt, illud orationi suæ ceteroq; elumbi planeq; stultæ, quasi emblemata quoddam intexant. quod si omnium sit (Auditores) eleganter & aptè velle dicere, sit sanè, quò sit causa maior, eò hac in hominibus voluntas magis acuat & incitetur: ut si ego eloquentiam aliquam à cœlitibus omnibus precer hodie mihi instillari, nec stultè rudibus videri debeam fecisse mirum, nec prudenter doctis insolens vel inusitatum. ea namq; est causa, quam ago, ut cum præter dignitatem, quam continet summâ, ipso genere multiplex

tiple

triplex sit, ac deliberatione in utramque partem impo-
 ditior: sanè oratione nisi aut hausta è cœlo, aut arti-
 ficio eleganter perpolita non videatur posse expediri.
 Sacerdos novus amicus meus debet honestari, at à quo
 debet nisi à disertissimo? S. Apollinaris communis
 omnium patronus vult ornari, at à quo vult nisi à sa-
 ctissimo? illud est officij; hoc pietatis; officium non
 deberem deserere, pietatem nollem, nisi ita fortis
 essent implicitæ aut officij partes cum artis elegantia
 aut pietatis ius cū sanctitatis laude, ut magis vide-
 tur præter officium ac pietatem aggredi, quæ non potest
 commodè, quàm omittere, quæ velles honorificè in tan-
 tunc incipiti deliberatione quæ probabilitas? in tam in-
 certa probabilitate quis exitus? en (Auditores) inveni-
 ni exitum. est notio delibata è cœlo, ut officium cœlo
 pietati, si utrunque præstari non possit; est lex præsta-
 omnibus à natura, ut facultatem metiantur volun-
 tate, non voluntatem facultate; ut nec novus
 Sacerdos velit egre ferre, si hodie illius obsequio præ-
 feram nostrum Apollinarem, nec ego debeam gratiam
 laborare, si vos, qui adestis, Oratoris in sancto orna-
 do facultatem desideretis, modò clientis in patris
 honestando voluntatem probaveritis. quanquam
 erretis de mea mente, non quæ dixit fecitque Apollina-
 ris præclare, illa persequar singula, (esset hoc
 putidum) sed illius exemplo inuitabo vos, atque (si
 sit in oratione mea virium) ita excitabo ad am-
 rum zelum, ut facile videritis Sacerdotem hoc tem-

re quibuscunque virtutibus florentem posse contem-
ni, nisi ad virtutum cumulum adhibeat zelum ani-
morum vel tanquã clauum in Ecclesia firmiter com-
paginãda, vel tanquam facem in mundo piẽ inflam-
mando.

Si Deus vobis (Auditores) hodie Oratorem in hoc
loco sisset, siue Apollinarem nostrum, siue quemcun-
que è cœlo Diuum, quam putatis fore eius orationem?
tersam conceditis omnes, & vt solet cœlitum, eloquẽ-
tiã delitiis vndiq; affluentem. Sed tam tersa oratio-
nis quem scopum? an eloquentiã fortasse vobis præ-
dicaret vneres? doctrinã neruos? constantiã firmita-
tem? castitati laureolam? iustitiã clementiam? cle-
mentiã seueritatem? temperantiã sanitatem? iusti-
tiã robur? nihil horum, sed zelum vobis prædicaret a-
nimorum, quo vno & illa singula, & quicquid habet
virtutis tota complexio, verissimè continentur. Ora-
torem hac politiori literaturã tinctum, coram milite
de Theologia, coram Theologo de re militari, in foro de
Deo, in templo de rebus forensibus, si sententiã suã
dicat, scholã, theatra, subsellia ipsa vociferantur gra-
uiter deliquisse, ac decori legem violasse: hunc è cœlo
Oratorem putabimus tam fore sine arte, sine sensu,
sine iudicio, qui vllam mitteret vocem non loco, non
tempori, non personã congruentem? mitteret procul-
dubio, si vobis alterius virtutis, quã zeli imaginem
depingeret aut informaret, nam, vt taceam vos Sa-
cerdotes esse, quorum fundamētum est zelus; & Con-
fesso-

fesso-

fessores, quorum ornamentum est zelus; & Grego-
 rij Pontificis filios, quorum finis est zelus; & Apollo-
 naris clientes, quorum perfectio est zelus; & Colle-
 gij Germanici alumnos, quorum institutio est zelus;
 atas quæso hæc nostra quam requirit virtutem? om-
 nem sanè requirit, quia omni est ad zeli perfectam
 comprehensionem necessaria: sed si posset tamen zeli
 à reliquarum virtutum communiõne segregari, si re-
 quireret vnicum zelum, & vi ab hominibus, & pro-
 pitibus à Deo, vt malit sanè illam omnium virtutum
 complexionem abesse, quàm non adesse zelum. Inspe-
 omnes partes, ecce tibi mundum omni nunc turpitu-
 dine opertum, vt omnes confectentur non tam atri-
 nitatem in rebus fluxis, quàm res fluxas in æterni-
 te, immò non tam Deum in mundo, quàm mundum
 in Deo. Requirem hîc doctum, sed quid faceret do-
 ctrina, nisi zelus mundū pia præceptione imbuat, vt
 possit; ac sanctis stimulis excitet, vt velit, exuti a mor-
 tis prauitate, res, quæ supra, subter quæ sunt, omnes ad
 æternitatem in Deo, vel potius ad Deum in æterni-
 te referre? ecce vobis hæresim molientem insidias, ve-
 tentem fraudes, neces anhelantē, enses, secures, ignes,
 laminas, funes, eculeos nefariè minantem. desider-
 rem hîc constantem, sed quid faceret constantia, si re-
 lus constantiam non reprimeret audentem, ac im-
 ret timentem, vt non tam in morte nostra quaerit-
 mus gloriam cœlestem, quàm in vita salutem munda-
 rum: ita tamen vt semper parati simus, mortem

bus, si irruat lupus, oppositu nostri corporis arcere? ec-
 ce tibi clerum diffluentem mollitie, legisq; Ecclesiasti-
 ca claustris effractis, in omni intemperantia genere
 volutatum. optarem hic seuerum Censorem, sed quid
 faceret seueritas, nisi seueritatem condiat zelus, qui
 sciat sic arguere oportune, importune, vt oportunita-
 te aperiat viam, non importunitate excludat remedi-
 um? ecce tibi Magistratum, omnemq; (vt breui com-
 prehendam) omnis generis statum. extra officij sui se-
 pta tam liberè secedatq; se efferentem, vt verius quis ex
 tam multis omnes perstringat, quã ex omnibus sin-
 gulos laudet, aut vlla virtutis commendatione ornet?
 expeterem hic diligentem eloquentemq; Pastorem. sed
 quid faceret aut diligentia aut eloquentia, nisi ad-
 sit zelus, qui aucupetur non in laboribus laudem, sed
 in laude labores, nec ex diligentia deriuat in rem
 suam aliquid populi, sed ex re sua effundat in popu-
 lum, si peruitax sit, seueritatis; si facilis, clementia;
 si vagus, officij; si probus, constantia; si stultus, pru-
 dentia; si capax, doctrina diuinissimos thesauros,
 sunt certa (Auditores) certorum temporum virtutes,
 non quod omnis virtus omni tempore non sit necessa-
 ria, sed quod Deus sua prouidentia, ac mentis aeterna
 prescriptione, rem Ecclesie ita nexuerit, vt in ipsis na-
 ti Euagelij incunabulis magis voluerit enitescere sum-
 misionem quam constantiam; in Tyrannorum saui-
 entium furore magis constantiam quam prudentiam;
 in Sacerdotem languentium ignauia magis pruden-

tiam quàm doctrinam; in Hereticorum insidiantium fraude magis doctrinam quàm eloquentiam; in Ecclesie quasi triumphantis trophæo magis eloquentiam quàm zelum; in hoc Ecclesie iam senescentis prænèque conuulsa naufragio magis animorum zelum quàm reliquas virtutes. zelus animorum (Auditores) zelus virtus est nostra ætatis propria, atque ipsa propria, vt ausim affirmare, & constantiam esse imbecillum, & prudentiam stultam, & doctrinam superpidam, & eloquentiam barbaram, & castitatem sceleratam, & seueritatem dissolutam, & clementiam rigidam, & omnem virtutem vitiosam, nisi zeli vel seculi condiantur, vel lumine collastrentur. quid tam clara queritis argumenti momentum? non consectabor aliena in re planè præsentem, neque aliquid ad rei tam apertæ confirmationem de promissis Philosophiæ recessibus, sed ipsam veritatem, hauri iam parietum angustiis inclusam non in auribus modo, sed in oculis etiam vestris desigam. ritum est & omnium scriptis sermonibusque peruagatum, Deum Ecclesie designandæ, certisque functionibus distindendæ aptum molitiorem, singulorum temporum nebeculis dissipandis singulas religiones, tanquam quosdam, opposuisse: At in nostri temporis sue religionis, siue sole, siue vtroque, si designetis (Auditores) aut solitudinem Brunonis, aut asperitatem Francisconi, aut quietem Dominici, aut reliquarum religionum reliquas virtutes, ego sanè mea sententiam

dam, facileq; vos pariar cuicunq; potius virtuti, quam
 animorum zelo studere. neque tamen sic intelligi ve-
 lim, vt puteris nostri temporis religionem non esse so-
 litariam cum Brunone, asperam cum Francisco, quie-
 tam cum Dominico, aut cum reliquis religionibus,
 reliquarum virtutum excultam ornamentis, sed ita
 esse solitariam, ita asperam, ita quietam, ita reliquis
 virtutibus excultam, vt vix pateant hæ, zelus autem
 animorum sic se exerat vndique, vt nullus sit orbis
 angulus, aut tam remotus, aut tam reconditus, quò
 non penetret vel peruadat cum nomine, cum cruce,
 cum trophæo Christi. quanquam rem in omnes par-
 tes fusam latissimeq; patentem vnius religionis cir-
 cumscriptioe cur desinio? nulla, nulla vnquam fuit
 religio, nulla Respub. societas nulla, nulla secta, hæ-
 resis nulla, qua zeli quoddam quasi velum, sibi non
 obtenderit. zelum animorum summa contentione
 clamat Lutherus, zelum animorum totis lateribus
 vociferatur Calvinus, zelum boni, zelum inculcant
 mali, sed ita boni inculcant, ita mali, vt hi zelum ver-
 bo ementiantur, illi zelum factis atque moribus ex-
 primant vereq; effingant: vt hinc facile colligamus
 (nisi plumbei simus) quò maior in aliquo aut homi-
 ne aut statu lux zeli effulserit, eò hunc esse maiorem;
 quò minor, eò minorem; quò verior, eò veriozem, quò
 falsa specie rectiozem, eò falsa quoque specie esse peri-
 culosiozem. zelum animorum (Auditores) regula est,
 ad quam exigitur omnis sanctitas, siue illa falsa &

umbratilis, siue hæc vera actionibus egregiis, tan-
 quam stellulis, vndique illuminata. quid t non cre-
 ditis? si ex tota mihi antiquitate vnum eruaris So-
 lonem, vnum Themistoclem, vnum Moysen, vnum
 Macumetem, vnum Christum, cuius sanctitatem
 summam aut mediocrem, perfectam aut imperfe-
 ctam, veram aut eumentitam, zeli ego forma non me-
 tiar, facile sanè patiar vt non credatis, sed non pote-
 stis (Auditores) non potestis. zeli namque via lata
 est, alta est, profunda est. suo complexu comprehendit
 omnem status perfectionem, nonne videris latam
 sua vi inuolat in sinum Patris, Christumq, allegat in
 terras, nonne admiramini altam? sua potestate per-
 rumpit inferorum repagula, nonne obstupescitis pro-
 fundam? sed vt discedamus à Christo (cuius zelus nul-
 lis poterat cancellis circumscribi) ecce vobis in Marti-
 no, ecce in Gregorio, ecce in Bonauentura, zeli virtu-
 tem tam latam, tam profundam, tam altam, vni-
 quamcunq, partem desixerimus mentē, nec acie pos-
 simus attingere altam, nec notione latam, nec animo
 profundam. fuit vita B. Gregorio, vt homini ex sen-
 suum corporisq, coagmentatione creto, periuicunda
 omniq, suauitate delinita, hanc tamen vitam suauita-
 tem voluit sibi omni amaritudine inspersam esse. quid
 dico amaritudine inspersam? voluit sublatam, vt ce-
 li sui in terris trophæum aliquod ad perpetuam ani-
 morum salutem erigeret. erexit illud; da vitam le-
 s v, si vita quid apportet aut tibi gloriæ, au-
 tuis

tuis utilitatis. nihil apportat? da mortem IESU, & in mortis tetra hac caligine te perpetuam lucem. Fuit mors Martino, ut diu rerum vel fluxarum affecto facietate, vel diuinarum incenso cupiditate, omnibus votis expetita, mortem tamen voluit abesse. quid dico mortem abesse? voluit mortem extrahi, & tanquam imperium in multos annos prorogari, ut zeli sui aliquod monumentum ad perpetuam Dei gloriam figeret. fixit illud; Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. multa sunt zeli trophæa in Ecclesia à multis posita Sanctis, sed nostra ætati nullum accommodatius, quàm quod posuit D. Bonaventura. vix est hodie, quem purpura, tyara, dignitas de virtutis statu non moueant, studioque inanis gloriæ non efferant. at diu Bonaventuræ honor purpuræ fuit non illecebra ad vitium, sed flamma ad zelum. nam quo puncto à Pontifice receperat galerum insignæ dignitatis Cardinalitiæ, eum appensum ad parietem his verbis dicitur affatus. quæ me macula exturbat è monasterij quiete? quod meum malum efficit, ut te, galere, amplectar, cura cumulum, doloris morsum? sed quid te fugio galere? cura es? curis me confice, si hæc meæ cura futura sint mundo salutare. dolor es? doloribus me opprime, si hi mei dolores possint afflictis esse consolationes. anathema, anathema sis mihi galere, si hoc meum anathema futurum sit mundo salus. non te fugio, quia cura es, sed timeo, quia splendor

es: non te auersor, quia dolor es, sed egrè attingo, quia
 esca es. quanquam esca non eris mihi, qui cupio, non
 vt in tuo splendore efferar, sed vt in tuo dolore depri-
 mar. video hîc, quem non sequor, zelum summum,
 sed da Bonauentura, vt quem video, sequar zelum
 summum. facio sanè parietibus nostris & domesticis
 gloriæ iniuriam, qui cum habeam ingentem zeli the-
 saurum, eumq; lautissimum in Apollinari nostro do-
 mi reconditum, foris tamen ineptus eruo Gregorius
 Martinos, & Bonauenturas. domestica exempla plus
 habent ad mouendum neruorum, quid quero exte-
 na? Apollinaris noster instar est omnium, quid con-
 stator singulos? nam vt taceam mortem, inferorumque
 potestatem illius zelo victam in excitando Ruso, na-
 turam factam integram in restituenda Tecla, aliq;
 multa miracula edita, nō tam sui zeli ardore (quan-
 quam ardebant quoq; ista zelo) quam quadam vi-
 uinitus concessa ad gentis illius obstinationem, te-
 camq; peruicaciam vel frangendam fortius, vel im-
 riendam suauius, inspiciate (quæso) mecum illius me-
 res, acta, vitam, in quibus si facile animaduertitis le-
 boris patientiam, patientiæ constantiam, constanti-
 charitatem, facilius sanè animaduertetis in omnibus
 ardorem, in singulis vehementissimum animorum
 zelum. mittitur à D. Petro ad Rauennatem vrbem
 quid? timet barbarorum furorem? Ethnicorum in-
 sidias? nihil horum, sed missus proficiscitur, non ap-
 limatulam gentem Episcopus aucupans honores,

Chr

Christianus apud Ethnicum populum, cuius nec mo-
 res humanitas, nec mentes tinxerat religio, quarens
 in laboribus labores, in exilio exilium, in vita len-
 tam mortem, quanquam autem non statim se ape-
 ruit Apollinaris, & quemadmodum Paulus Atheni-
 ensibus, sic Rauennatibus primo quoque tempore non
 explicuit ignotum Deum: tamen non minor fortasse
 laus consequitur latentem Apollinarem, quam se a-
 perientem Paulum, enunciat Christum Paulus, vt
 prudentibus aperte; enunciat Apollinaris, vt barba-
 ris latenter; vt doctis statim ille, vt rudibus tarde iste;
 vtrumque vterque cum zelo serio. o mirabilem zeli
 prerogatiuam, qua fit, vt tam sit consilij tarditas A-
 pollinari fructuosa, quam celeritas Paulo; tam utilis
 Apollinari timor, quam Paulo sancta audacia: nisi
 melius putetur quodam zeli priuilegio fuisse, vt Apol-
 linaris tarditatem celerem, & timorem sancte au-
 dacem, sic sanctam audaciam Pauli timidam, ac ce-
 leritatem fuisse tardam, quanquam si naturam ze-
 li inspiciamus, neutrum sane satis apte dicitur, nam
 cum in zelo sit nec celeritas, nec tarditas, nec timor,
 nec audacia, sed singularis quadam prudentia atten-
 tissime peruestigans oportunitatem: fit sane, vt in
 Apollinaris tarda expectatione non minorem zeli
 laudem admirer, quam in Pauli generosa celeritate.
 zelus namque Apollinaris non subterfugit insidias,
 sed aucupatus est oportunitatem. Atheniensium ani-
 mos reperit Paulus habiles ac subactos ad sementem,

Rauennatam fecit Apollinaris, atque tanto ardore
 suauitate, prudentia fecit, vt plura sanè zeli sui tro-
 phæa monumentaque fixerit, & collocarit Rauenna
 quam Paulus Athenis videtis (Auditores) eò spectet
 orationem meam, quò debent referri vestre cogita-
 tiones, actiones, conatus omnes. quò non ad exquisi-
 tas opiparèque instructas epulas, nec ad honores
 rutorumq; inanes prensationes, sed ad zelum, quam
 rem expressi notam Sacerdotis, hanc exprimit
 tam Sacerdotes. quam rem? explicauit perfectionem
 Christiani hominis, hanc explicat perfectionem
 Christiani homines. quam rem? ostendi Confessorum
 summam lauream Martyris, hanc ostendite summam
 Confessores, vt lauream consequamini. Martyris
 quam intuebitur terra, quod fuit Confessoris,
 & stupebit cælum, quod est Marty-
 ris. Dixi.

ROBE